

KAPITOLA PÁTÁ

Gerasimovova doktrína a co z toho vzešlo

Schopnost ničit je také tvořivá síla.

– MICHAİL ALEXANDROVIČ BAKUNIN, RUSKÝ REVOLUCIONÁŘ

Sovětský svaz se za blahých časů rozprostíral na zhruba 22 milionech km². *Strana ogromnaja* se opěvovala v každé druhé písni, byla náhradním zdrojem hrdosti každého Rusa.

Ruská federace po rozpadu impéria disponovala „pouze“ 17 milionů km². Se zmenšením území souvisí samozřejmě pokles počtu obyvatel na ruském území. V roce 1989 čítal tehdejší Sovětský svaz 287 milionů obyvatel, v roce 1990 pak už v samotném Rusku žilo zhruba 150 milionů obyvatel. Na tento pocit stoupající bezvýznamnosti apeloval Putin ve svých projevech, dobře věděl, že Rusové začnou propadat nacionalistické depresi...

Putinův zahraničněpolitický koncept výslovně zmiňuje návrat k velmocenskému postavení již v roce 2000.

Od té doby se v Rusku jeho plán naplňuje – zbývá otázka, jak moc osudově. Dnes je Rusko jediný stát, který v Radě bezpečnosti OSN vetuje vyšetření zplynování civilistů včetně dětí zakázanými chemickými bojovými otravnými plyny v Sýrii.¹⁶ Návrat k sebezáchovné lži o Velkém Rusku stojí Rusy úplně všechno, i sebeúctu. Představa, že stále ještě mohou vše zničit, jim dává sílu pokračovat.

Začalo to nevinně. V roce 2013 si všiml americký novinář z Rádia Svobodná Evropa Rob Coalson v nenápadném ruském malonákladovém časopisu *Vojensko-průmyslový kurýr* pozoruhodného materiálu. Jeho autorem nebyl nikdo menší než šéf ruského genštabu Valerij Gerasimov. Pro jeho hlavní teze se vžil název *Gerasimovova doktrína*. Tou dobou ony zmiňované pilné včelky pracovaly na výsledcích svých pozorování nepřítele již několik let a z jejich práce byly pomalu odvozovány závěry, které ihned prorůstaly do tzv. aktivních opatření v rámci FSB. Ale na rozdíl od praxe osmdesátých let zde bylo něco nového, co mohl umožnit jedině internet. Kybernetický rozměr novodobého válčení. Gerasimovova doktrína se mezitím stala otřepanou frází mezi experty, ale zůstala zcela neznámá cílové populaci, které je propaganda určena. Proto se sluší jí věnovat pár řádek.

---

¹⁶ Závěry vyšetřování OSN – <https://www.nytimes.com/2017/09/06/world/middleeast/syria-chemical-weapons.html>; <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/06/syrian-regime-dropped-sarin-on-rebel-held-town-in-april-un-confirms#img-1>.

Gerasimovova doktrína je pozoruhodná hned z několika hledisek. Byla ve zmíněném článku popsána jako nové metody válčení v informačním věku, opřené kromě konvenční vojenské agrese především o informační, psychologickou a politickou válku. Začnu tím méně důležitým – byla zde patrná klasická paranoia agresora. Každý strateg to zná. Pokud se léta zabýváte plánem na ovládnutí nepřátelského teritoria, začne vám časem připadat logické, že nepřítel by měl dělat úplně totéž. Čím více specializujete své plány, tím víc se vám zdá nepravděpodobné, že by na vás jinak vyspělý nepřítel už něco podobného nechystal. Gerasimovova doktrína vychází z teze, že nelineární subverzivní válku vede již dávno Západ proti Rusku a Rusko se musí **jen** bránit. U Rusů tahle rétorická specialita není nic nového, používají ji již od třicátých let dvacátého století. „Voni si začali“ je jeden z tradičních startovacích argumentů jejich lidových trolů v diskuzích i dnes a je tím míněn Západ, Amerika, Německo, kdokoli.

Ostatně o tomto jevu již žertoval nejslavnější český spisovatel, autor slova ROBOT, Karel Čapek: „Nepřítel se pokoušel zákeřně střílet na naše letadla, pokojně svrhující bomby na jeho město.“

Fakt, že Západ nepovažoval za nutné na hybridní válečnou strategii nějak výrazněji reagovat (že ji hrubě podcenil), vyplývá z výsledků vyšetřování ovlivnění amerických voleb, které probíhá právě nyní pod vedením Roberta Müllera. Pokud by tomu tak bylo a Západ skutečně účinnou hybridní válku proti Rusku vedl, nedostal by se do tak hluboké defenzivy. Fakt, že měkkým

metodám ovlivňování nepřikládali vojenští experti adekvátní důležitost, je dnes důvodem destabilizace velkých demokracií euroatlantického okruhu. To potvrzují slova například generála Jamese Clappera, bývalého ředitele amerických tajných služeb. Ten v rozhovoru pro magazín Politico označil současný stav ruského vlivu za podkopání základů americké demokracie (Politico, 30. 10. 2017).

A nyní to podstatné. Článek o nových metodách války soustředil veškerou pozornost na politická, ekonomická, informační, humanitární a další nevojenská opatření, směřující k probuzení protestního potenciálu obyčejných lidí. Lidé musí být otráveni, rozrušeni, znechuceni a plní vzdoru. Plnohodnotnou součástí vojenské doktríny se stává vědecký potenciál v sociálních a přírodních vědách. Dříve opovrhované „měkké obory“ lingvistika, historie, psychologie, statistika, sociologie, demografie, ekonomie, kulturní etnografie... – to vše je zdrojem informací, které napřed musíte o obyvatelích Západu shromáždit. Terén, který chcete dobýt, je totiž složen z informací. Ukrývají se v naší hlavě. Jak myslíme, čemu věříme, které pohádky máme rádi, které historické postavy obdivujeme, jakých selhání se bojíme – to vše je pro analytiku důležité.

Pak můžete tuto znalost přetavit v akci. Dezinformace, masové kampaně na sociálních sítích, spřátelení diskutéri, výroba politických skandálů, podlamování důvěryhodnosti politiků a jejich vydírání, organizování selhávání justice tak, aby to bylo zřejmé a prostým okem

viditelné, vydírání, subverze v policejních a armádních složkách, podlamování důvěry v média, vědu a fakta – to celé podmíněno nepřetržitým sběrem a vyhodnocováním informací. Ve viditelné rovině se toto působení projevuje ve stoupajícím společenském napětí, stoupající frustraci různých skupin obyvatel, rostoucí agresivitě diskuzí, přibýváním výhrůžek a vulgarismů ve veřejném prostoru, ztrátou zábran v nepsaných kodexech slušného chování.

Zajímavým aspektem hybridní války je aktivizace „notorických nevolíčů“, tedy lidí, kteří ve zdravé demokracii nikdy volit nepřijdou. Toto „bahno“, jak se v žargonu politického „píáristy“ nazývají notoričtí agresivní nevoliči, dezorientovaní, lidé bez práce, dlouhodobě na sociálních dávkách, bez vzdělání nebo náhle padlí až na dno, volit nechodí a všichni jsou za to víceméně rádi, protože společnost je s řešením jejich životních situací na štíru. Není to samozřejmě ruská vina, že se čím dál tím větší část středního stavu na Západě i Východě propadá do existenční a hodnotové nejistoty. Tento strach z budoucnosti je velmi komplexní, má mnoho podob v každodenním životě. Rusové se jej naučili pouze využívat a tlačit na nejcitlivější body tak, aby lidé ztráceli sebekontrolu.

Volební potenciál notarických nevolíčů je děsivě destruktivní. Vždycky neomylně zvolí největšího a nejhlasitějšího sprostáka, populistu, dadaistického ničitele. Jejich potřeba vulgarity a urážek, jejich představy ničení establishmentu, „kopnutí zpátky“ za jejich pokažené

nebo nenaplněné životy by měly být oprávněně naší noční můrou.

Ale my jsme se chtěli bavit, kdo by se jimi zabýval? A tak se na scéně objevili politikové, kteří k nim cíleně mluví. Kteří je velebí. Pozvedají na významu, dodávají jejich „špatné náladě“ společenskou prestiž. Čas od času jim nabídnou něco násilného či vulgárního. Dostat tyhle lidi k volbám byl geniální tah. Jejich touha ničit už nás bolestivě zasáhla v únoru 1948, kdy je brilantně zneužili komunisté. Krásně je to odvyprávěno ve filmu českého režiséra Jasného Všichni dobří rodáci. Úspěšní a bohatí sedláci, kteří na Moravě pozvedli zemi, pracovití a chytrí dřiči, kteří by pro svou půdu krváceli, byli odesláni do koncentračních táborů místními proléty. Ti jejich statky vyplundrovali a během roku přivedli ke krachu. Svět byl v pořádku, dokud nepřišli v roce 1946 k volbám a neposkytli komunistům podporu v roce 1948. Pak se všechno zhroutilo a přišli ruští poradci.

Základním rysem Gerasimovovy války je právě to, že je hybridní, kombinovaná. Žádný prostředek války nemá vrch nad ostatními, účinek se skládá z působení mnoha faktorů naráz. Ani sama propaganda, hlavní téma této knihy, není sama o sobě hlavním zdrojem vítězství. Bez psychologických operací, kompromitujícího ovlivňování politiků, soudců, veřejně činných osobností, finančních operací, vydírání a korupcí by nebyla nic platná a zůstala by neúčinná.

Když jste v hybridní válce dobří a propaganda dělá, co má, společnost si napříč různými sociologickými skupi-

nami začne připadat ohrožená, opuštěná svými lidry a rozdělená na **my a oni**. Těch bojových linií je zpočátku mnoho, ale časem zredukuje v jednu. Dva zneprátené tábory jsou důležitý základ funkční manipulace. Důležitě je, aby nenávisť mezi nimi dostávala čerstvé maso a myšlení nebylo možno spustit.

Sluníčkáři a náckové. Džendrdžihádistky a šovinističtí burani. Potratové vražedkyně versus tmářští pánbíčkáři. Každou vlnku sporu lze přefouknout do nesmiřitelné tsunami. Stačí mít ty správné textaře a správné marketingové nástroje na internetu. Nenávisť se postupně začíná slévat a v každé zemi se nakonec zformují dva tábory. Bez nepřítele (musí existovat nějaký čmou-di, muslimové, multikulti, feministky, lesby, pražská kavárna, neomarxisté na univerzitách, odtržené elity, zkorumpovaní politikové, Židé, Němci, teroristé z ISIS – cokoli chcete) je propaganda neproveditelná. Jejím nezbytným potenciálem je strach a jeho věrný spojenec hněv.

Na Ukrajině byla tato opatření naostro vyzkoušena. Nejprve přišlo „ukrajinské jaro“ – tedy pokus přiblížit se Západu, pokud jde o fungování právního státu a obchodu. Moskva správně usoudila, že touha po Evropě pro ni nedopadne dobře, a aktivovala své lidi uvnitř ukrajinských bezpečnostních složek. Mrtví na náměstích byli jen předehrou k bleskově připravenému plánu. Raději válku než další ztrátu vlivu, rozhodli se v Moskvě. Do země vstoupili příslušníci ruských speciálních jednotek a námořnictva. Tento předvoj byl oblečen v uniformách,

kteřé nenesly žádné znaky státu, který je vyslal. Proto se jim na Ukrajině začalo říkat „zelení mužičci“.

Pojem „zelení mužičci“ paradoxně nevymyslel Putin, ale už Lenin. V době, kdy v roce 1920 okupovala ruská „Rudá armáda“ Polsko, navrhoval Lenin, aby se vojáci převlékli do neutrálního oblečení, pověsili na okupovaných územích všechny kulaky, katolické faráře a všechny majitele půdy. Mělo to vypadat, že to udělali vzbouření farmáři.

Na Ukrajině to bylo stejné. Briskně byli angažováni místní, kteří sehráli roli „separatistů“. Od této chvíle se nedílnou součástí válčení stává propaganda, jejíž hlavním cílem je:

- a) rozzuřit ukrajinské Rusy a popudit je proti Ukrajině;
- b) na mezinárodní scéně znejistit lídry států, podlomit jejich schopnost pojmenovat správně, co se na Ukrajině děje a infiltrovat masivně všechny Ruskem ovládané mediální zdroje jinou jazykovou a obsahovou verzí. Dnes se tomu říká „alternativní fakta“ (Díky, Kellyane, zlatičko, vejdete do historie, slibuju).

Propaganda začala na Krymu v místním prostředí působit okamžitě. Předseda právního výboru Evropského parlamentu Pavel Svoboda při své cestě společně s dalšími členy europarlamentu do bojového pásma na Ukrajině popisoval, jak se místní rusky mluvící obyvatelstvo bojí kolujících „alternativních faktů“. Univerzitní studenti se mu svěřovali, „že jim za používání ruštiny Ukrajinci vyříznou jazyk, říkali to na internetu“.

Již pět měsíců po vojenském vpádu Rusů na Krym je už v Evropě díky ruským serverům plně etablováno krycí označení „občanská válka“ namísto „invaze“. O ruské agresi si tou dobou troufnou mluvit jen zasvěcení vojensští analytikové ze staré školy. Pokud to udělá někdo veřejně nebo na sociálních sítích (politik, novinář), je okamžitě napaden skupinou přesně spolupracujících trollů. Zbyde mu pověst lháře, radikála, paranoika a rusofoba.

Pět měsíců po napadení Krymu rozšíří na popud ruského televizního *Kanálu jedna* oficiální ruská média zprávu o tom, že Ukrajinci ukřižovali ve Slavjansku na náměstí malého ruského chlapce. Do kamery vypovídá očitá plačící svědkyně, ze které se ovšem díky kvalitní práci novinářů po celém světě záhy vyklube jen najatá ruská herečka. Jenže zprávu už na sociálních sítích sdílely desetitisíce lidí. Pravdivá verze (tedy fakta) skončí v absolutním nezájmu cílového publika. Pravda je vedle sexy lži jen prošlý ležák. Právě Facebook a Twitter by mohli vyprávět, jak si obě dvě v úspěšnosti stojí.

Asymetrie v šíření pravdy a lži se stává nosnou osou nové bojové linie. Lež je vždycky vzrušující, pošimrá v podbřišku, zatímco pravda je jen k uzoufání nudná oprava s jakýmsi šedými „fakty“. A navíc vždycky přijde pozdě. Kdo by o takovou stál?

O několik týdnů později obletí svět díky skvělému marketingu na sociálních sítích zpráva, že NATO poslalo 3600 tanků do války s Ruskem. Během tří dnů zaznamenala informace 40 000 sdílení a stihli se jí chytit populističtí politikové jak v Evropě, tak v Americe. Tuto

kampaň sledovala digitální forenzní laboratoř Atlantické aliance (Atlantic Council's Digital Forensic Research Lab) a vyhodnotila ji jako perfektně připravenou dezinformaci. Ovšem kdo by četl pravdivé zprávy z jakési cizácké instituce s dlouhým názvem? Navíc v angličtině!

Na Ukrajině lidé znejistěli v podpoře své vlády. Bůhví, co se tam vlastně doopravdy děje, říkali. „V jediném dni vyprodukovaly ruské TV kanály ty nejsilnější historky, jaké si umíte představit,“ uvedla v jednom z rozhovorů bývalá ukrajinská ministryně pro informatiku a informační politiku Tatiana Popovová, „je hrozná škoda, že jsme na ně nedokázali včas adekvátně reagovat. Byli jsme zpočátku tak bezradní... ty lži nám nejdřív připadaly směšné.“

Použití otevřené vojenské síly je v návrzích Gerasimovovy doktríny určeno primárně až na ZÁVĚR vzniklého konfliktu, který se na území nepřítele zažehne jakoby sám od sebe. Tato vojenská síla je pak Gerasimovem označována za „mírotvornou“. Na Ukrajině ale nebyl na nějaké dlouhé serepetičky čas. Ukrajínští studenti se náhle bez varování rozhodli, že chtějí žít mimo ruský vliv a začali demonstrovat. A tak bylo třeba jednat. Propaganda nastoupila až ex-post.

Paralelně s tím začali prorušití politikové v Evropě opakovat oficiální propagandistický slang kremelských kanálů. Na Ukrajině je fašistický převrat! Lidé chtějí návrat Banderovců! Dopouštějí se násilí na Rusech! Všude visí hákové kříže! Rusové musí své lidi bránit! ... a už to jelo.

„Esenci nelineární války,“ říká Gerasimov, „je fakt, že válka není na bojišti. Je všude kolem vás.“

A tím pádem jakoby nikde, dodávám. Nikdo z obyčejných lidí si ještě nestihl uvědomit, že jsme v zákeřné válce. Přijde nám to příliš nesmyslné. Cožpak se může válka odehrávat jen v naší hlavě? Když se nestřílí?